Hetedik évfolyam. 12. szám. Székely-Udvarhely, 1901. márczius 24.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre . . . . 8 korona.
Fél évre . . . . . 4 „
Negyed évre . . . 2 „
Külföldre egész évre 12 „
Papok-, tanitók-, gazdasági egyleti tagok- és közs. elöljáróknak egész évre 6 kor., a tanitó-egylet tagjainak, közs. és körjegyzőknek 5 kor.
— Egy példány ára 16 fillér. —
Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

SZÉKELY-UDVARHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

UDVARHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE, AZ UDVARHELYMEGYEI ÁLTALÁNOS TANITÓ-EGYESÜLET ÉS AZ UDVARHELYMEGYEI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

HIRDETÉSI DIJAK:
Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér-, többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek.
Nyilt-tér sora 1 kor. Hirdetés és nyilt-tér dija előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal
BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utcza), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések és hirdetések intézendők.
— Kéziratok nem adatnak vissza. —

Székelyföldi ipar fejlesztése.

A Székelyföld elhanyagolt közgazdasági viszonyairól beszélnek mindenfelé. Épen egy évtized kellett hozzá, hogy köztudatba menjen a székelység segitésének szüksége, hogy a társadalom minden rétegében visszhangra találjon az a buzgóság, mely az erdélyi magyarság speczie a székelység erősitése czéljából harczra hiv a kormánytól elkezdve a legkisebb egyesületig, minden számottevő tényezőt.

Ennek — a buzgóságnak tulajdonitható, hogy Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter a mult év nyarán meglátogatta a Székelyföldet s a megyei központokon hevenyészett alkalmi kiállitások és egyes ipartelepek megtekintése után a kamarához intézett terjedelmes leiratba foglalta azon szempontokat, melyek szerint a székely ipari viszonyok az érdekeltség meghallgatásával a helyszinén megvizsgálandók és a kivánalmak emlékiratba foglalva eléje terjesztendők, hogy a kormány is intenziv müködést kezdhessen — a székelység érdekében. Ennek a leiratnak folyományaként bizta a kamara egy bizottságra a székely közgazdasági viszonyok beható tanulmányozását s terjesztette fel jelentését, melyben közvetlen tapasztalatok helyszini szemlék és az érdekeltséggel folytatott tárgyalások summája — tehát azon kivánalmak és javaslatok foglaltatnak, melyek a keresk. kormány jövő munkálkodásához anyagul szolgálhatnak.

A kamara jelentését fenti czim alatt külön füzetben is kiadta s igy azon helyzetben vagyunk, hogy avval a nyilvánosság előtt is foglalkozhatunk.

Előre is jelezhetjük, hogy fölöttébb méltó e füzet nemcsak a kormány, hanem az egész magyar nemzet figyelmére különös képpen azért is, mert ha igazi közérdeknek tekintjük a székelység megmentését, abban sok olyan javaslat van, melyhez a kormány támogatása nem elég, mely társadalmi tevékenységet is feltételez. A jelentés Sz. Szakáts Péter kamarai titkár tollából való. Megyénként és vidékenként rendre veszi e nyersanyagok, gyáripar, kézmü- és háziipar ismertetését. Egyszersmind konkrét javaslatokat tartalmaz, melyek szerint a vidéken bőségben levő nyers anyaggal vizi erő és más előnyök felhasználásával miként lehetne a házi iparosnak kézmü- és gyáriparnak fejlődését biztositani, a nép munka erejének, rátermettségének és kiváló hajlandóságának értékesitéséről gondoskodni. Élénken illusztrálja, miként hullottak ki a munkaeszközök, a magára hagyott székelység kezéből s bár tenger kincsek birtokában élt, miként veszett, sülyedt napról-napra jobban mai szánandó helyzetébe.

A keleti vámháboru, vasut hiánya, elzártság és elhagyatottság siettették e jobb sorsra érdemes nép bukását.

Kitünőbbnél kitünőbb gyógyvizei, páratlan szépségü üdülő és fürdő helyei; rengeteg erdőségei s azok belsejébe rejtett: aranya, ezüstje, vasa, reze, sója, köszene, sok fajta közete stb. stb. ott hevernek értéktelenül; az eladósodott kis birtokosság kezéből kiestek a mezőgazdaság és háziipar, az iparosok és gyárosok forgalom hiányában elszegényedtek.

Vörös vonalként huzódik végig a jelentésen a székely körvasut kiépitésének sürgetése. A jelentés szerint a vasut hiányából eredő elzártság az oka a székelység szánalmas visszaesésének. Sem a szomszéd államokkal, sem magával az anyaországgal nem létesithetett olyan összeköttetést, mely ma az egész világ közgazdasági emelkedésének első és legszükségesebb feltétele. E miatt a sorok között sulyos felelősség vádja olvasható. Örömmel jegyezzük föl, hogy a kereskedelmi kormány siet a multak mulasztásait pótolni és keresi az eszközöket, hogy a nyomasztó állapotok enyhüljenek.

Vajjon nem késő e, képesek vagyunk-e segitséget nyujtani és birtokában vagyunk-e azoknak az eszközöknek, melyek a honmentő nagy munkához minden vonalon szükségek? Ez a kérdés.

Erre fog megfelelni jóakaró támogatásával a kormány és az egész magyar társadalom, a mely ugyszólván kizárta eddig kötelékéből ezt a fényes multu népet.

Nagy munka vár reájuk.

E nagy és hosszu időre szóló tervszerü munkához szolgáltat anyagot a jelentés, mely egyébként a hivatása magaslatán álló marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara kiváló munkásságáról és példás hazafiságáról is bizonyságot tesz.

Képviselő-jelölés. Ezelőtt pár héttel emlitettük volt, hogy a székelykereszturi választó-kerületbe B e d ő Albert nyugalmazott államtitkárt igen előkelő helyeken emlegetik, mint képviselőjelöltet. Ezen hirünket igen fényesen igazolja most az e hó 18-án Székely-Kereszturt Kemény Béla báró elnöklete alatt a Korona-szállóban megtartott népes értekezlet egyhangulag hozott határozata. Az értekezleten mintegy 200 előkelő és vezérszerepet vivő választó polgár jelent meg. S miután a kerület jelenlegi képviselője: Gyárfás Endrének képviselőjelöltségétől való visszavonulásának hivatalos bejelentését az egybegyült szabadelvü-párt értekezlete sajnálattal tudomásul vette és táviratilag üdvözölve, kifejezést adott szeretett képviselőjéhez való ragaszkodása- és bizalmának: k é p v i s e l ő - j e l ö l t n e k egyhangulag és általános lelkesedés mellett B e d ő A l b e r t nyug. államtitkárt, a Székely Egyesület nagy érdemü elnökét kiáltották ki. Az uj képviselőjelölthöz pedig — távirati értesitésen kivül — a következő levelet intézték: Méltóságos Államtitkár és Képviselő Ur! Szivünk legteljesebb örömével sietünk tudomására hozni a székelykereszturi kerület mai napon összejött szabadelvü választó polgárai népes nagy értekezletének amaz egyhangu megállapodását, mely szerint a jövő országgyülési ciklusra Méltóságoddal óhajtja magát a törvényhozás házában képviseltetni. Méltóságod vér a mi székely vérünkből. Méltóságod fényes közpályájának legjava része a müködés ama terén folyt le, mely bennünket, a mezőgazdaság emlőin csüngő székely népet létünk alapja szerint legközelebbről érdekel. Méltóságod egy olyan egyesületnek elnöke, mely székely közgazdasági érdekeinket hovatovább mind hathatósabban vezeti az óhajtott fölvirágzás magaslata felé. Méltóságodnak eddigi hazafias és székely fajunk védelme körül szerzett érdemei teljes biztositékot szolgáltatnak a választó kerület központjának aziránt, hogy főleg nemzetiségi tekintetben kiválóan kedvező fekvésü középiskolája és nagy hivatásu állami tanitóképzője a virágzás ama fokára fognak emelkedni, melyre jó ideje, hogy teljes mértékben rászolgáltak. E gondolatok, e meggyőződés sorakoztatja választókerületünk szabadelvü választóit Méltóságod nagyrabecsült személye köré, ez adja nekünk az elszánást arra, hogy legjobb erőink teljes megfeszitésével a szabadelvü-párt zászlaját magasra fellobogtassák Méltóságod megválasztása által. E gondolat, e meggyőződés mellett küldjük Méltóságodnak, mint képviselőjelöltünknek legforróbb hazafias üdvözletünket. Székely-Keresztur, 1901. III. 18. Báró K e m é n y Béla mp. p. elnök. U j v á r i Mihály titkár.

A végrehajtó bizottság megalakulása után az értekezlet H o l l a k y Arthur, vármegyénk köztisztelet- és szeretetben álló főispánját táviratilag üdvözölte s annak, valamint a Gyárfás képviselőnek küldendő távirat megszövegezését K e m é n y Béla báró elnökre bizta. Végül igen lelkes hangu táviratot küldtek D a m o k o s Andor dr, vármegyénk alispánjához is, ki hovatovább mindinkább beférközik közönségünk szivéhez. Ez utóbbi távirat szövege következőleg hangzik: Nagyságos dr Damokos Andor alispán urhoz Székely-Udvarhely. A székelykereszturi választókerület szabadelvü képviselőjelölő népes értekezlete Nagyságodat, mint vármegyénk első tisztviselőjét pártatlan, példás adminisztratiójáért, székely népe iránti szeretetéért hazafias lelkesedéssel üdvözölni, törhetetlen ragaszkodását ez uton Nagyságod irányában kifejezni, egyhangulag elhatározta. Érettünk munkálkodására Isten áldását kéri.

A székelyudvarhelyi közbirtokosság e hó 17-én tartott évi rendes közgyülésében a Székely-Udvarhely város által kért 300.000 korona regale-kártalanitási összeg átengedésére vonatkozólag a következő határozatot hozta: 1. A városi közbirtokosság a tulajdonát képező 300 ezer korona értékü regale-kötvényt kölcsönképen átadja a városnak, ugy azonban, hogy 2. ezen 300 ezer koronából 40 ezer korona a közbirtokosság tulajdonában visszamarad kizárólagos rendelkezési joggal, mely a pesti hazai első takarékpénztáregyesületnél helyeztetik el; a szombatfalvával történt egyesülés előtti városrész birtokosai nevére, a hol ezen tőke kamatos kamatra addig marad, mig 300 ezer koronára nő. Mig ez be nem következik, a pénzhez hozzányulni, vagy felette uj határozatot hozni, nem lehet. A betéti könyv a helybeli birtokosság elnökénél áll a birtokossági tanács ellenőrzése mellett, 3. Mindaddig, mig a 40 ezer korona a 2-ik pontban emlitett módon elhelyezve és gyümölcsöztetve 300 ezer koronára nő, a város a közbirtokosságnak évenkint 4000 koronát fizet két egyenlő előleges részletben és pedig márczius és szeptember 1-én. Ezen összegből első sorban a Szombatfalvával való egyesülés előtti városrész birtokosainak házbér-, házosztály- és földadójára kirótt utadó fizettetik, a fenmaradó pénzmennyiség közbirtokossági folyó szükségletekre fordittatik, mely felett évről-évre a közbirtokosság határoz. 4. Ezen határozatnak a városi képviselőtestület részéről való elfogadása esetében az egyezség közjegyző előtt leendő megkötésére bizottsági tagokul kiküldetnek: Hlatky Miklós, Nagy Samu dr, Jánosi Gyula és Gyertyánffy Gábor. 5. Az évi 4000 korona fizetési kötelezettsége 1902 január 1 én kezdődik.

Világnapló.

Vezeti: Bakó Sámuel.

Sok és szenzácziós eseménye van az elmult hétnek, egy államfő, a mexikói köztársasági elnök névszerint Porfirio Diáz megőrült, Délafrikában pedig a Fokvárosban kiütött a pestis s egyetlen nap 37 ember halt meg benne. Ez az esemény és az, hogy a burokkal nem sikerült a békét megkötni, sok aggodalomra ad okot Angolországban annyival is inkább, mert Kinában az angolok és oroszok között a tiencini vasuti vonal miatt ujabb konfliktusok támadtak. A kinai kérdés különben is nehezen halad előre s Bülow gróf a német birodalmi kanczellár is bevallotta, hogy a hatalmak között még most sincs meg a teljes egyetértés és ujabb hitelt kért a parlamenttől. Oroszországban sincsenek a legjobb rendben az állapotok, mert a diák- és munkászavargások napról-napra megujulnak s csak nagy vérengzéssel és katonasággal lehet azokat elfojtani. Bogoljepov orosz közoktatási miniszter, kit egy merénylő diák meglőtt, meghalt. Oroszország e miatt szeretne valami külső nagyobb összetüzést, hogy a belső dolgok igy valahogy jönnének rendbe. Oláhországban a Strudza kormány és a hadsereg között támadt olyan konfliktus, melynek következtében élén Lahováry volt hadügyminiszterrel 23 tábornok beadta lemondását. Az ügyet a végén csakis Károly király személyes közbejövetelére tudták rendezni s a kormány kénytelen volt engedni, a mennyiben a hadsereg rovására szándékolt 10 millió forint megtakaritásáról lemondott. Közelebb jőve hazafelé, Ausztriában megválasztották a kvótabizottság tagjait s megválasztotta a magyar képviselőház is, a mely különben végzett a költségvetéssel teljesen s megadta a kormánynak is a felhatalmazást a végrehajtásra. Most lett véglegesen nyilvánvaló a népszámlálás eredménye

A „SZÉKELY-UDVARHELY“ TÁRCZÁJA.

Nemes családok.*

(Pálmay József könyve.)

Egy, a genealogiai és heraldikai irodalom terén hézagpótló jeles mü jelent meg Pálmay József volt levéltáros szakavatott tollából. A könyv czime: „Udvarhely vármegye nemes családjai“, de azért, mint majd alább is látni fogjuk, ez a terjedelmes mü felöleli és ismerteti Erdély nemes családjainak nagy részét, sőt tárgyalja a magyarországi vármegyék nemességének egy részét is.

Pálmay József ezen munkájával történészeink és genealogusaink jobbjai közé emelkedett. Nem riadt vissza a nagy anyagi áldozattól, sem az ennél még nagyobb és rendkivül komplikált szellemi munkától, hogy nagy tudományával a haza oltárán maradandó emléket biztositson magának; közel két évi szakadatlan lélekölő munka után feldolgozván levéltárát, megirta rendkivül becses és nélkülözhetetlen, minden egyes — bár csekélyebb müveltséggel is biró — honpolgárnak kedves és kellemes tanulmányul szolgáló s a szakembernek azonban kiszámithatatlan kincseket érő könyvét.

Az egyén, vagy mondjuk az egyes honpolgár, ha nem tartja kegyeletes emlékében elődeinek kiváló tetteit és hazafias erényeit; az a nemzet, mely rég megdicsőült őseinek véres csatákban szerzett s maig is példaként ragyogó vitézi érdemeit és régi kiváltságait nem tartja tiszteletben; az az állam, mely századok és évezredek előtt csatazajban élt honalapitó hős nemzetsége emlékének a müvészet, tudomány és irodalom terén nem épit oltárokat, melyeken ezen ősök szent emlékének áldozhasson: nem érdemel egyebet, mint azt, hogy a nemzetek sorából kitöröltessék. A magyar nemzet dicső multu hadverő őseinek mi nagyratörekvő utódai vagyunk s a fenti szomoru jelzőt — hála az égnek — sem ellenségeink, sem pedig a kérlelhetetlen szigoru világtörténelem reánk nem alkalmazhatja. Igen! Magyarország az egész müvelt Európa és a külországoknak egybehangzó közelismerése szerint a müvelt és nagy jövőjü életképes nemzetek sorába tartozik s mint ilyen, érzékkel is bir fényes multja történelmi mozzanatainak az utókor számára történő kegyeletes megörökitésére, melyet ezredéves kiállitásunkkal dokumentáltunk is.

Hogy óriási munkán és fáradságon kivül mily nagy és széleskörü tudományt igényel ilyen pragmatikus nehéz münek létesitése, arról csak halvány fogalmat adhat az a körülmény, hogy Pálmay József e müvéhez a vármegye levéltárának ezernyi és ezernyi darabot számláló régi, molyette, penészes és itt-ott egérrágta okmányait és fascikulusait s ezenkivül még sok családnak oklevélgyüjteményét egytől-egyig átkutatta, azok mindegyikéből a müvéhez szükséges (majdnem kizárólag latin szövegü) részeket kijegyezte, azután magyarra forditotta s végre a nagy anyaghalmazt szakszerü összeállitás és betüsoros rendezés után könnyü átnézeti formába öntve, sajtó alá bocsátotta.

A könyv tartalma rendkivül gazdag és változatos. Erdély és Magyarország különböző vidékeiből származó, de Udvarhelymegyében valaha szerepet vivő 734 nemes családjának hiteles adatait foglalja össze. Azonkivül sok eredeti, részben hiteles másolatu, a vármegye levéltárában vagy privát kezekben lévő nemesi oklevelek (armálisok) felsorolását, 290 nemes családnak hiteles leszármazási tábláját, 86-nak pedig czimerét is tartalmazza a könyv; közli a nemesi vizsgálatok (Investigatio Nobilium) hiteles feljegyzései nyomán néhány száz oly családnak nemességi adatait, melyeknek élő utódai talán sejtelemmel sem birnak nemesi voltukról; továbbá a törvényes czimerigazolások elkerülhetetlen kellékeiül még számtalan oly családot is sorol föl a könyv, melynek nemesi czimere festve, avagy nagyrészt heraldikai szinjelzésü régi okleveleken lévő pecsétnyomatban Udvarhelyvármegye levéltárában vagy hol és melyik család oklevélgyüjteményében lelhető fel, szóval: Pálmay József könyve minden tekintetben, szakembernek és laikusnak egyaránt nagy értéket képez.

A mennyiben a mohácsi vész előtti legrégibb okmányokat is átkutatta Pálmay József s tartalmukat müvében szintén felhasználta volt, az ő könyve tehát oly régi nemes családokról is felvilágosit bennünket, melyekről a 82 vaskos kötetü, latin nyelven irott s az országos levéltárban őrizett Királyi Könyvek-ben (Libri Regii) hiába keresnők az adatokat, mert ezek a könyvek tudvalevőleg csak 1527-től (tehát a mohácsi vész után!) vezettetnek. Ezt bebizonyitandó, eklatáns példaként felemlitem az országban nagy számban előforduló, részben kihalt, de nagyrészt még élő régi nemes Szabó-családot; a Királyi Könyvek 66-ot emlitenek a családból, melyek közül egyik, mint legrégibb nemességgel biró 1688. évből emlittetik, holott Pálmay József könyve ugyancsak a régi nemességgel biró Szabó-családokból 1486-tól kezdve mutat ki többeket. Ez áll körülbelül a nagy számban elterjedt Kovács, Kiss, Nagy, Horváth, Molnár, Magyar, Németh, Tóth stb. nevekkel is.

Tudván, hogy a klerus tagjain kivül főuri családaink és polgártársainknak zöme többé-kevésbbé őseiket, rokonaikat, ismerőseiket avagy velük barát viszonban élő, részint kihalt s részben az utódokban még élő családtagokat fognak e dicső névsorban fellelni, bizonyára nem végzek fölösleges munkát, ha Pálmay József könyvének tartalmából szemelvényképpen a következő családokat, melyek Erdély különböző vidékeiből származnak, de valaha Udvarhelymegyében szerepeltek s nagyrészt maig is szerepelnek, ehelyütt felsorolom, ugymint: Ambrus, Apáthy, Bánffy (grófi és bárói ága), Bartha, Bethlen (gróf), Csáky (gróf), Cserey, Csoma, Elekes, Fábián, Gothárd (mely család Gömör és Nógrád vármegyékből szakadt Erdélybe); továbbá Gyarmathy, Gyulaffy, Gyulay (gróf), Haller (gróf), Jancsó, Kornis (gróf), Markó, Orbán (báró), Pálffy, Ráda, Rhédey (grófok); Sámbokréty, Sebestyén, Székely (5 családággal); azután Simén, Szilágyi, Szombatfalvy, Tibád, Török, Várallyay, Zeke, Zékely családokat stb.

Nem mulaszthatom el még néhány, a müben terjedelmesen ismertetett oly családnak a felemlitését, melyek vagy a nagyon régi nemesi származás és szereplés révén, vagy pedig tagjai egynéhányának a haza, trón körül szerzett többszörös érdemei folytán tettek nagy hirnévre szert, mint a kisbaczoni Benedek-család, mely mint tősgyökeres régi székely család már 1165 előtt szerepel s 1450. évtől kezdve a családnak eddig mély homályban levő leszármazási tábláját is közli a mü Benedek Orbántól kezdve. A Bólyay-család, mely Töhötöm ösvezértől származik s leszármazási táblája Bólyay Ákostól kezdve 1276-tól van ismertetve; a családnak egyes tagjai a tudományok terén is arattak babérokat, mint például a XIX. század első felében élt Bólyay Farkas hirneves matematikus is. A vargyasi Daniel-család, mely Colomtól, ki 567-ben Kr. u. a székelyek bánja volt, származik; leszármazási táblája 1396. évtől kezdve van ismertetve. A Gállffy-család, mely a vegyesházbóli királyok korszaka elején bebizonyithatólag nemesi kiváltságokat élvezett; leszármazási táblája a XIV. század első felétől, Gálffy Bálinttól kezdve van ismertetve.

A magyarzsákodi Hegedüs-család, melynek tagjai ösidőktől fogva, mint szabad székelyek szerepeltek, a XVI. század elején már főszékely rangban voltak; családi okmányaiknak nagy része a törökvilágban tüzvész martaléka lett s igy a család leszármazási táblája csakis 1712. évtől, Hegedüs Gergelytől kezdve volt hitelesen összeállitható s czimeröknek rajza is ismertetve van. Ebből az illusztris családból származik az 1847-ben Kolozsvárt született Hegedüs Sándor jelenlegi kereskedelemügyi miniszterünk is.

A Jakabházy-család eredetét és leszármazását birtokörökösödés és egyéb hiteles adatok alapján a honfoglalási időkig viszi fel a könyv, kimutatván, hogy eme család Onod és Ete ősvezérektől származik. A Kemény-

* Ezen cikkelyt az „Alkotmány“ czimü napilapból vettük át és szóról-szóra közöljük. Szerk.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

s érdekes itt is az összehasonlitás a mi viszonyaink és az osztrákoké között Nálunk 19.203 531 lélek van s a szaporodás az utolsó tiz év alatt 1.739.332. Ausztriában 26.107.304 a lélekszám s 2.211.891 a szaporodás. — A belügyminiszteriumban tárgyalják a közigazgatás egyszerüsitését s ebből is még az idén törvény lesz. — Nagy port vert fel az egyetemen a kereszt-ügy. A keresztény egyetemi polgárok minden tanterembe keresztet függesztettek ki, melyet az egyetemi tanács eltávolitott s 120 egyetemi hallgató ellen fegyelmi vizsgálatot inditott. — A katholikus autonómia ügyét tárgyalja a 27-es bizottság. Ha elmondjuk ezenkivül, hogy Lukácsy Sándor a kiváló veterán szinész, iró és rendező 50 éves szinészi jubileumát ülte a héten, még csak egy gyászesetről Fodor Józsefnek a kiváló orvostanárnak haláláról kell megemlékeznünk, hogy a hét összes eseményeivel készen legyünk.

Válasz

— a t. Kriza Sándor ur nyilt levelére. —

Kedves jó Uraság!

Köszönöm, hogy figyelemre méltatta „Pusztuló erkölcsök“ czimü gyenge rajzomat. Mások is sokan cselekedtek önhöz hasonlóan, söt uram bocsá' — még olyanok is akadtak, kik melegen gratuláltak hozzá. Mint ön, azok is holmi erkölcsi bátorságfélét emlegettek és kiadták a jelszót: csak tovább a megkezdett uton! irts, plántálj, gyomlálj!

Hát én édes jó Uram! szivesen teszem rozsdás kapámat az olyan gyomok tövére, melyek elszinák imádásig szeretett székely népünk régi erkölcseinek üditő piros vércseppjeit, nagy bátorsággal emelem fel irtó fejszémet az olyan fa gyökere ellen, melyen az erkölcstelenségnek vadvirágai teremnek. Ki vágja-e gyenge fejszém a fát, elmetszi-e rozsdás kapám a bozót gyökerét? Aligha. De én boldog lennék, ha letéphetném egy-két vadvirágát, ha akadályozhatnám a továbbfejlődésben — bár addig, mig a hozandó és nagy bölcseséggel alkalmazandó törvény, meg a fölébredő erkölcsi önérzet ki vágja azt a fát, melynek ha árnyékában nyugszik a székely: nem válik javára régi erkölcsének.

Örvendek, hogy ön „több bátorsággal“ ragadta kezébe az én gyenge ecsetemet és rajzom hiányait kijavitani igéri. Örvendek, mert ha képem gyengesége némelyeknek „bosszankodást“ okoz is, önnek is — fájdalom — el kellett ismerni, hogy „lényegében a czikkely igaz tartalommal bir, mert a valósággal létező állapotokat, az eltagadhatatlan tényeket, körülményeket és székely népünk jelen társadalmi életének megdöbbentően sötét, nap-nap után megujuló jelenségeit hozá nyilvánosságra!“

Bár ne lenne igaz egyetlen állitásom is! Bár valóban állhatna meg azon kifogása: hogy a székely nép erkölcsi életét illető némely kifejezésem tul megy a határon. Nem Uram! valóban nem festettem sötét szinekkel képemet. Lelkem látta a szülői háztól eltávozott viruló székely leányt és ... látta a hazajött asszott kórót. Az elmenőt ismertem. A hazatérőt nem tudtam kicsoda. Ruhája: nem az anyja szőtte. Arczája: nem vérének pirossága. Az itthon levő székely leány dereka megáll összekötés nélkül is, az elment székely leány már megabroncsozza magát, hogy szét ne hulljon egykor erős, hajlékony dereka. Elmegy pénzt keresni és hoz — tisztelet adassék a kivételeknek — szégyent, gyalázatot, sok, igen sok bánatot arra a szülői szivre, melynek egykor büszkesége volt. Igen, Uram! elviszik leányaink az „Eszterek“ szerénységét és hazahozzák a „Vástik“ czifra rongy után szaladó nemtelen vágyait. Ez a vágy rejti magában az elszegényedés, a kivándorlás, az erkölcsi bukás baczillusait. Ennek ad kifejezést „Székely népünk bajai“ czim alatt (s) ur megkapó, igaz vonásokban a Székely-Udvarhely márczius 3-iki számában. Uram! az eladott erkölcsök hulláin lát ön napsütést? Van ott verőfény, hol pénzért leveti szemérmét az ártatlanság; hol czifra rongyért csókot kap a nagyvárosok kéjvágyó serege; hol a tiszta ártatlanság erkölcseinek egy karzati jegy az ára igen sok esetben?

Ah, Uram! Szomoru, rettentő állapot! Szomoru az én képem is, mert népünk erkölcséért bánkódó lelkem mélyébe mártottam gyenge ecsetemet!

Sötét a kép, melyet rajzoltam? Lehet-e más, ha olyan elszomoritó?...

Székely népünk bajaival foglalkozva, kibontottam emlékezetemnek szárnyát, hogy emeljen fel egy pillanatra abba a tiszta magasságba, honnan betekinthetek a mult idő történelmének mélységébe, felemelkedtem, hogy gyönyörködjem székely népünk dicsőségében, meg akartam füröszteni lelkemet az édes emlékek tiszta habjaiban és... lettem „átlőtt szárnyu szegény madár“, midőn a régi fény mellett megláttam az árnyat, a vakitó nap mellett a sötét éjszakát és... megrajzoltam gyenge ecsetemmel a „dorgáló képet“.

És azt hiszi tán kedves Uraság, hogy nem fájt lelkemnek, midőn magasztalás helyett a dorgálás dorongjaival kellett érintenem azt a népet, mely, ha multját nézzük: régi dicsőségünk verőfényes szép idejét tárja fel előttünk?!

Fáj-e a szülőnek, midőn megfenyiti rossz utra lépett gyermekét? Faj és mégis megteszi, mert az által javitani akar. Ki meri kegyetlennek nevezni az anyát, midőn beteg gyermekét kiméletlenül szoritja keblékez, mig az orvos kivágja azt a sebet, mely halálát okozná? Könny patakzik bankodó szeméből, de meg fogja vergődő gyermekét, mert életét akarja megmenteni. És ki merné önt hibáztatni, ha csend-, rendbontó tanitványát megfenyiti Almás berkeinek füzfavesszőjével? Egy okos ember sem, mert mindenki tudja, hogy szeretetből, hogy szent czélból teszi.

Én is megfestettem dorgáló képemet az édes anya aggódó félelmével, a könnyező szülők szeretetével, a tanitó czélhoz vezető szent törekvésével. Szeretetből történt cselekvésem kárhoztatásra méltó-e?

Azt hiszem, tisztában vagyunk azzal, hogy miért volt képem „dorgáló“ és miért festettem a feketét hozzá illő szinnel. Szeretném megmondani azt is, hogy miért nem rajzoltam teljesebb képet, vagyis miért nem emlitettem fel a vadházasság keletkezésének idejét és okát.

Hát én biz' azért édes jó Uraság, mert mindezeknek az elmondására a Székely-Udvarhely egy számában eleg térrel nem rendelkeztem volna. Ugy gondolkozom, hogy gyenge képem kedvéért nem szorithat ki érdemes szerkesztőnk lapjából egy közhasznu dolgozatot sem. Adtam hát egyelőre a vadgyümölcsöt magát egy képben, az levén a czélom, hogy egy más czikkelyben felmutatom a virágot is, megfelelvén e kérdésre: mi idézte elő a vadházasságokat régen és mi idézi elő ma?

Ha ön várt volna egy kevés ideig édes jó Urasag, tán kiegészitve látta volna fogyatékos, „bosszankodást“ okozó képemet. Nem várt. Hogy milyen bátorsággal folytattam volna képem rajzolását: igy már nem tudhatja. Hogy az adott képbe miként lehetett volna az igazságnak és bátorságnak több festékét vegyiteni: azt én nem tudom. De nem ez a fő, hanem annak elismerése, hogy ön pompásan reá mutatott a tisztátalan forrásra. Valóban igaza van. Az a 15—20 évig tartott katonáskodás okozta, az hozta létre azt a bünös szövetséget, melynek neve: vadházasság. És azóta foly a bünnek szennyes áradata. Akkor még visszatarthatott sok, a hazáért küzdött székely honfit a 12—25 bot, melyet néha olvasatlanul veretett a dulló a katonaságból kikerült vadházas honfira... Ma? A katonai kötelesség járma helyett az erkölcsi érzék meg- és eltompulása okozza a bajt. A kiben megvan a szüzi szemérem, ki ártatlanságának szirmait el nem hullatta még a városok kisértetei között: az irtózik a vadházasság fekélyétől. A más, ki eladott erkölcsének árával szerezte és szerzi czifra rongyait, odadől a legelső alkalommal egy hozzá hasonló szemérmetlen karjaiba, örök szégyenére annak a népnek, melynek régi fényében erénynek látszott büne is, a mennyiben egy szent czélért: a fajfentarthatás nemes ösztönéért esett tévedésbe. Ma, a mint emlitém, máskép áll a dolog. Ma nem a régi nap süt az égen. Ma az erkölcsi érzék nagyfoku hiánya és az elválással járó hosszadalmas idő hozza létre e sorvasztó betegséget. És ez utóbbinál áll elő már az a cselédkönyves rendszer, az a büntakaró szerződés, melyet a megélhetés ad a legtöbbször az egyedül, a társ nélkül kinlódó gazda kezébe. Ez a cselédkönyves viszony is kiirtani való gyom, bár hasonló némileg az önvédelemhez, midőn a veszélybe jutott kényszerüségből ragad kezébe fegyvert. E bünt sem szépitem. Bár menteni tudom. Hanem mit szól ön édes jó uraság ahoz, midőn nem egy konfirmáló leányka 13—14 életévének küszöbén áldott állapotban áll az Ur szine elé? Mit szól ahoz, midőn a 17 éves ifju e szavakkal lép be az anyakönyvvezetőhöz: jelentem alásan, fiam született! Mit szól ahoz, midőn a katonai kötelezettsége előtt három évvel vadházasságra lépett ifju több gyermekkel hagyja hátra azt a boldogtalan nőszemélyt, kit a szülők prédául dobtak oda egy erkölcstelen ifju nemtelen vágyának s ki sok esetben nem ismeri meg többé saját gyermekét és azt, kivel vétkezve, porba tiporta az ősi erényt? Mit szól a nem ritkán ismétlődő feleségcseréhez? Mit szól ahoz, midőn a még ifjukora miatt férjhez nem mehető leánykának ily tanácsot adnak szülői: azt az orvos nem tudhatja, hogy elég erős vagy-e. Csak menj hozzá ahoz a legényhez! Ha gyenge vagy: ott hagyod. Legalább nem kell elválnod!

Mit szól ahoz az átkos állapothoz, midőn 10 házasságból 7—8 törvénytelen egyetlen községben? Mi ez, ha nem Zsodomához való közeledés? Ah, irtóztató! Hova jutunk, ha tovább is igy megy? Ki lehet-e irtani gyenge legyezgetéssel e fekélyt és lehet-e elég sötét szinnel festeni a rohamosan pusztuló erkölcsöket? A humanismus imádkozó arczát nézzük-e tétlenül? Vagy pedig ki kell adnunk a jelszót: Dörögjetek papok, jajgassatok tanitók és mindenek, kik az oltárnál szolgáltok, mert Magyarország jobb keze gyengül, ősi erénye sárba fetreng, hősi vére korcsul s ha igy megy: maholnap rabigába görnyed!

Ön szerint több munkatársra lenne szüksége e szent ügynek. Nos, hát én teljesen igazat adva önnek, szivesen kiáltom: Jöjjenek mindenek, kicsinyek és nagyok, gyengék és hatalmasok, jöjjenek segitségére a papok és tanitóknak e nemzetmentő munkában! Jöjjenek! „megkönnyezetlen senki se hagyja“ a székelynek azt a bús koporsóját, melyet a haldokló ősi erény számára késziti az erkölcsi érzék levetkezése, eltompulása!

Kell, támogatni kell a papokat és tanitókat e nemzetmentő munkában. Mentől nagyobb tekintélylyel müködnek, annál nagyobb lesz szavuk sulya. De addig is, mig a nagyobb tekintély országa eljőne: ők maradnak a magvetők. Oh hát vessenek, csak vessenek, mindig vessenek, ha az utszélre, ha a kövek közé hull is áldott tiszta mag! Tán egy-két szem jó talajra talál és ha „szemetes gabonával fizet“ is az igazságot szeretni nem hallgató tömeg a nemes munkáért, ha „feszitsd meg“ kiáltás lesz is a jutalom az emberek részéről, az Isten emigy szól hozzájuk: „Jól vagyon hü szolgáim!“ Bizonyára az ön áldott emlékü nagyatyjának sem volt tövistől ment utja, midőn ezelőtt 100 esztendővel kibontotta lelke lángostorát a vadházasság büne ellen, de azért csattogott, sujtott, fejszéjét oda tette a rossz gyümölcsöt termő fák gyökerére, mert mint az Ur szolgája hallotta a Krisztusi szót: „A ki nekem szolgál, engem kövessen!“ „Példát adtam nektek: ti is ugy cselekedjetek!“

Hát csak tovább Krisztus vitézei: papok és tanitók! Az elvállalt kötelességek vértanusága nehezedik reátok. E szent mezőn legyetek testvérek, egyetértők. Mindenki tehet, munkálhat, segithet nektek, de az erény és erkölcs országa főkép a ti vállatokon fog nyugodni ezután is. A templom és iskolának ti vagytok felszentelt papjai. Oh! zengjetek dalt ősi dicsőségről, beszéljétek a nép előtt az erény csodadolgait! Prédikáljátok a háztetőkről is a székely, az ősi székely anyák erkölcsi tisztaságát. Tanitsátok honszeretetre azokat, kik e hazán kivül akarják keresni a boldogságot és mondjátok, hogy drága munkás kezöket ne vonják el e szegény, e fiai erkölcsi sülyedését sirató édes anyától! Oh mondjátok, mindent beszéljetek, a mi szép, a mi szivre hat, ne azt nézzétek, hogy hallgatóitok mennyire haladtak elő a tudományban, hanem azt, hogy mennyit szilárdultak az ősi erényekben!

Ime, jó Uram, én igy érzek, igy gondolkozom! A világ haladását, ha jólesö gyönyörüséggel szemlélhetem, ha a humanitás könnyeket törülő szent kezét megcsókolhatom: a papi és tanitói osztálynak köszönöm első sorban, kiknek »kezében a gyermek álmai és tündérvilága lelkes ifjunak“. Kezökben minden. Tehát a jövő is Én tőlük várom annak az uj országnak megalkotását, melyben az ősi erény szüz ajkát csókolandja székelyország tündérifjainak.

Láthatja édes jó Uraság, hogy mindenben egyet értek önnel! Ohajtom lelkemből, hogy mindenek támogassák a legszentebb kötelesség vértanuit nemes munkájukban, ohajtom, hogy a nép között szerzett tapasztalataikat ma és ne holnap vihessék be a község és vármegye házához; ohajtom, hogy az Isten országa munkásainak szavait meghallják és meghallgassák mélységek és magasságok egyaránt. Csak egyet nem ohajtok, azt, hogy a kik a legszentebb dolog védelmére szavukat felemelik, azok egymást bizonyos bántó, kicsinylő, leczkéztető hanggal ostromolják „Azt csak elhiszi nekem, hogy nem ön vette fel előbb a küzdelmet?“ stb. Szerintem az iróval ilyen fontos ügyben nem kellene polemikus hangon beszélni, magunkat az igazság bátrabb szószólójának nevezni s a mit adunk, azt tökéletesnek keresztelni. mert a szerénység is ér valamit s aztán a leczkéztetett, esetleg kezébe vehetné azt a régi, porlepte bibliát és könnyen bebizonyithatná abból, hogy nem az egyház, nem a papság, nem az én és nem az ön nagyapja, hanem Keresztelő János vette fel előbb a küzdelmet a vadházasság ellen, midőn szemébe mondotta a rokon feleségével dőzsölő királynak: „Nem szabad tenéked azzal élned!“

A szent ügy azonban nem türi, nem engedi meg a leczkéztető, a polemikus hangot. A szent ügy arra hiv, hogy mindenki, de főleg a papok és tanitók jajt kiáltsanak e fekély ellen, mely terjed, mint a kiáradott viz robajjal szaladó habja. Ki-ki ugy harczol, ugy harczoljon, a miként tud. Ugy irt, plántál és gyomlál, a miként adák neki az Istenek. Az egyik egészitse ki a más hiányát nagy szeretettel, mert ez a küzdelem testvéri ölelkezést, összetartást követel azoktól, kik az ügynek használni akarnak. Én meghallgatom a falusi bakter tanácsát is kész örömmel. Arra nem nézek, hogy miként mondja, azt nézem, hogy mit mond s ha jó: követem, felveszem ajánlott fegyverét és verem vele azt a vadvirágot, melynek tövét kellene valamikép megtámadnunk.

Kérem, alázattal esedezem szolgabiráink előtt: induljanak el a Salamon bölcsességével és a 6650—84. számu alispáni rendelettel községeikbe és a mennyiben lehet, állitsák meg e sorvasztó betegséget!

Ön pedig édes jó Uraság, fogadja szives leveléért hálás köszönetem kifejezését! Össze vissza hányt-vetett válaszom ne untassa. A szent ügy, melyért mindketten felemeltük szavunkat, megérdemli, hogy kiáltsuk ezután is tele torokkal: Székely, tekints őseidre, a minden tekintetben nagyokra!

Meleg szivvel köszönti önt édes jó Uraság

hálás hive:

Pap Miklós.

---

család (grófi és bárói ága) szintén nagyon régi eredettel bir; leszármazása 1260-tól kezdve van ismertetve s czimere is feltüntetve. A gróf Lázár-család egyszerü szabad székelyből emelkedett e magas rangra s kevés nemzetség mondhat oly fényes multat magáénak, mint ez; egy nőtagja (Druzsina) Bethlen Gábor fejedelem anyja, Anna pedig Kemény János fejedelemnek volt az anyja. Czimerök ismertetésével 1462-től van leszármazásuk bizonyitva.

A 11 ágra szakadó hirneves Sándor-családdal csak az Ugronok vetekedhetnek ősiség tekintetében; sajnos azonban, hogy okmányok elpusztulása s egyéb bizonyitékok hézagos volta miatt nem lehet származásukat Zandirham rabonbántól hitelesen igazolni. A minden időben kitünt Ugron-családnak az ős rabonbánoktól való származását hiteles adatok hiányában szintén homály födi; első három ismert ősük: Mihály (1398), Imre (1447) és György 1532) vezéri rangban voltak; czimerök: kék paizsban hármas halmon egy könyökölő pánczélos kar három buzakalászszal kivont kardot tart; utóbbin egy szláv fő feltüzve. Ebből a családból származik Ugron Gábor országos képviselő is.

*

Megjegyzem, hogy szerző, mint azt maga is kijelentette, nem anyagi haszon kilátásával kezdett müvének megirásába, hanem azon reményben, hogy a könyvvel hasznos és kedves tanulmányt szerzend a müvelt közönségnek. Ezért szabta meg müvének árát oly olcsóra, mely belső értékével összehasonlitva, a munka feleárban adottnak mondható. Megrendelhető a mü kiadójánál, Betegh Pál könyvnyomdai müintézet-tulajdonosnál, Székelyudvarhelyt; a nagy 8-adrét alaku s finom papirra nyomtatott vaskos kötetnek ára füzve 16 korona.

Püspöky Graczián.

Közmivelődés.

Tanitógyülés.

Az „Udvarhelymegyei Tanitó-Egylet“ udvarhelyjárási fiókköre márczius hó 21-én Kecsetben tartotta meg a tagok élénk érdeklődése mellett II-ik rendes gyülését, melyen mindvégig jelen volt és tárgysorozat rendén felmerült vitatkozásokban is részt vett Menyhárt András az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye érdemekben gazdag esperese, ki tudvalevőleg az egyletnek is már több év óta tiszteletbeli tagja.

A gyülést az ev. ref. templomban tartott hálaadó istenitisztelet előzte meg, melyen mindenkit elragadó szép imában kérte Menyhárt András esperes és helybeli lelkész a legfőbb Ur áldását és segedelmét az egybegyült tanitói kar munkásságára, annak hazafias irányu törekvésére.

A Sionnak hegyéről a kicsinyek templomába az ev. ref. iskolaterembe vonult a paedagogus sereg; mely iskola jóllehet a régiség képét mutatja kivülről, de ha belép az ember a terembe, kellemes érzés hatja át, midőn látja, hogy ezen 80—90 gyermek számára is elegendő tágasságu terem szép, fehérre meszelt fallal és tisztára surolt padlójával diszeskedik. Hodgyai Albert helybeli ev. ref. tanitó tanitásával vette kezdetét itt a gyülés, ki a IV. osztálynak teljes sikerrel tanitotta a számtanból a törtek fogalmát.

Lázár József köri elnök magas röptü elnöki megnyitóját igen feszült figyelemmel hallgatták a jelenvoltak, nemcsak azért, hogy tárgya nagyon aktuális és érdekes volt, hanem azért is, mert az iskolai büntetésekről ily talpraesett előadást e kör tagjainak régen nem volt alkalmuk hallgatni.

A mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesitése után a bejelentett tagok elmaradását igazolta a gyülés. Mircse Dénes alsósófalvi áll. tanitó „Az erkölcsi nevelés“-ről tartott felolvasásában élénk szinekkel ecseteli az erkölcsi élet hanyatlását, melynek javitására és a lábrakapott rossz irányzat megtörésére, midőn tevékeny munkára szólitja fel kartársait, utmutatóul és segédeszközül ajánlja és részleteiben is igen előnyösen ismerteti Vadai Józsefnek „Az erkölcsi nevelés gyakorlati vezérkönyvét“. Biró Domokos, Szegedi Károly, Mircse Dénes és Hetcser Kálmán egy férfi négyest énekeltek. Ezen nagy tetszéssel fogadott és élvezettel hallgatott énekszámot a bőséges tapson kivül ujrázással is kitüntette a kör.

Nagy hatással szavalta ezután Tárkányi Bélának „Koriolán“ czimü versét Szegedi Károly, kit szintén megtapsolt, tetszéssel fogadott szavalatáért a hallgatóság.

A mult ülésen Gyerkes Mihály által felvetett azon vitakérdést, hogy „a jelenlegi tanitási rendszer mellett eléggé biztositva látja-e a kör a vallászerkölcsi oktatást vagy esetleg az egészségi, erkölcsi és társadalmi illemszabályoknak kis versecskékben és prózában való megtanitására heti egy órát szentel“ — ez alkalommal folytatta. Ugy ezen, mint a mult ülésen történt hozzászólásokból világosan kitünt, hogy a jelenlegi morális élet sem az iskolás gyermekeknél, sem a felnőtteknél nem kielégitő s ebből kifolyólag a gyülés azon álláspontra helyezkedett, hogy a fentemlitett szabályok megtanitására a felsőbb hatóság jóváhagyása reményében egy órát bevesz az órarendbe. Egyszersmind felkérte a gyülés a kérdést felvető Gyerkes Mihályt, hogy a jövő gyülésre dolgozzon ki egy erre vonatkozó javaslatot és ismertesse mindazon könyveket, a melyeknek itt hasznát lehet venni. A vitatétel második pontját, mely a fegyelmi eszközökre vonatkozik, részletesebb kidolgozás végett kiadta Biró Domokos és Hetcser Kálmánnak s a jövő gyülésen fogja tárgyalni.

A pénztárvizsgáló bizottság, valamint a könyvtárnok jelentésének is tudomásul vétele után tagjainak sorába felvette Székely Gábor telekfalvi ev. ref. és Hodgyai Gábor kányádi ev. ref. tanitókat

A jövő gyülés helyéül Telekfalva jelöltetett meg. Megtartási határidőül 1901. junius hó 27. tüzetett ki. Gyülés végeztével barátságos közebédre Hodgyai Albert tanitó vendégszerető házához gyültek egybe a gyülés tagjai, hol számos pohárköszöntőben méltatták és éltették a közélet jeleseit.

Szinészet.

Már az előző számban jeleztük, hogy a városunkba érkezett szintársulat a mult héten megkezdette müködését a „Fernand házasodik“, illetőleg a „Valéni nász“ szinrehozásával. Az akkor, valamint az azóta nyert benyomások alapján konstatálhatjuk, hogy a társulat jó, most hozzá tehetjük: sokkal jobb az előbbinél; egészséges szellem hatja át és méltó a hathatósabb pártfogásra. Vasárnapon Képes Laura primadonna betegsége következtében a kitüzött volt Czigánybáró helyett az „Arany kakas“ adatott csekély számu közönség előtt Hétfőn nem volt előadás. Kedden Gutius és Hegedüs Gyula „Dr Szeleburdy“ czimü énekes hohózata került szinre. A mü első felvonásában igen ügyesen épül fel, de hovatovább ellaposodik és csak afféle toldalékkal törtet a megoldás felé. Persze füszerezve van bolondosnál bolondosabb ötletekkel és az elmaradhatatlan pikanteriákkal, melyekkel Gutius más darabjában is találkozunk már. Az előadás különben a szükségelt gyors tempóban, élénken és egybevágóan pergett le; a közönség jól mulatott, de mindamellett kérdjük: Szükséges-e a pikáns helyeket oly élesen és szembeötlően kidomboritani; nem lehetne-e azokat diszkrétebbül elpalástolni? Avagy nem lehetünk-e már ily idegcsiklandozó kaviár nélkül? Bercsényi Margit igen jól alakitotta szerepét, distingvált az alakitása; Győri Matild játékában, a mellett, hogy laza erkölcsü nőt kellett ábrázolnia, meg volt a nemes mérséklet; Szabadhegyi Aladár, a ki a czimszerepet adta, eleinte kissé szintelen volt, de mindinkább belemelegedett és élénkebb hatást tett; a szerepben általában véve kevés van a szeleburdiság eleméből; Vágó István kitünő szinésznek bizonyult; Liptay Lajos jó komikus és a mi a fő, nem tuloz; Rajcsányi István kissé tulment az aesthetikai kép határain. Szerdán Schiller Frigyes német költőnek egyik remek alkotása, a hatásosan és nagy stilben megirt „Ármány és Szerelem“ czimü szomorujátéka került előadásra. A darabnak a költő intentióinak megfelelő interpretálása nem csekély müvészi feladat és dicséretére legyen mondva a szereplőknek, hogy azt igen szépen oldották meg. Bercsényi Margit a Lujza szerepében helyesen felfogott, mélyen átérzett és finoman nuancirozott játékkal jeleskedett; Győri Matild, a Lady Mylford szerepét felruházta egyéniségének szeretetreméltóságával; Szabadhegyi Aladár Ferdinándjában meg volt a kellő hév és lendület; Vágó István mint Wurm ezuttal is jeles alakitó tehetségének adta tanujelét. Liptay, Liptayné, Ungváry és Rajcsányi szintén kisebb-nagyobb mértékben jól megállották helyüket. Kiállitásra, rendezésre, a játék egyöntetüségére a nők toilettjének izlésére s egyáltalán a kosztümök stil

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

szerüségére nézve kiváló a csütörtöki előadás, melynek tárgya a „Görög rabszolga“ operette volt, irta J. Sidney, ford. Makai és Pásztor. A darab meséje sovány, bonyodalma kevés ugyan, de az itt-ott beleszőtt elmés ötletek, mulattató kinrimek nem téveszték el hatásukat és a zenéje rendkivül kellemes és fülbemászó s igy siker nem maradhatott el, mert a nő szerepek kitünő kezekben voltak. Képes Laura primadonna, ki ez alkalommal lépett fel először, igen rokonszenves megjelenés. Játéka és éneke a legszebb harmoniában egészitik ki egymást. Játéka kiváló routinra vall és hangja a mellett, hogy iskolázott, hajlékony és gazdag modulatiókra képes, a bensőség, az érzelem, a szenvedély skálainak, egyszóval a lelek kifejezését sem nélkülözi; Győri Matild ugy megnyerő megjelenésével, präcis játékával, valamint érzésteli és az egyes árnyalatokat ügyesen szinező énekével bájossá tette szerepét; Gerőfi Ilona a ki már tavaly óta kedves ismerősünk, feltünő haladásnak a tanujelét adta. Mozdulatai rendkivül kecsesek, játéka szabatos és czéltudatos és jóllehet az ének nem az ő dominiuma, e tekintetben is jeleskedett; Liptayné, ugyszintén Liptay is komikus alakitásaikkal többször nevettették meg a hallgatókat; Rajcsányi, a kit eddig csak mint jó szinészt ismertünk, most mint énekes lépett sorompóba; igen szép, erős és tiszta baritonhanggal rendelkezik; Vágó mindig tisztában van a játékához szükséges eszközökkel. Szabadhegyi Aladár helyesen domboritotta ki szerepét. Pénteken alkalmunk volt Obernyik K. Brankovics György czimü hatásos, ittott borzasztó és megrenditő tragédiájat láthatni és mondhatjuk, hogy ugy az összjáték, mint az egyes alakitások tekintetében igen sikerülten. A czimszerepet Szabadhegyi Aladár játszotta, még pedig mindvégig remek módon; az érdeklődést elementaris erővel kötötte le s több helyt zajos tapsot aratott; meghatókká tették szerepüket Rajcsányi István és Győri M. Brankovics fiainak személyeiben; Bercsényi Margit biztos vonásokkal rajzolta a Brankovics Mara lelkében vivódó érzelmeket; Ungváry Mór mint II. Murat török szultán kellő hévvel játszott, de gesztusai kissé szögletesek; Ernyey mint Székely János és Gerőfi Ilona mint Hunyady László jól feleltek meg feladatuknak. A szombati estét a Gésák cz. operette töltötte be.

Különfélék.

— **Dr Damokos alispán évi jelentése.** Damokos Andor dr vármegyénk kiváló tehetségü alispánja terjedelmes, igen gondosan összeállitott jelentesben számolt be törvényhatósági bizottságunknak ez évi első rendes közgyülésén a vármegye mult évi közigazgatási állapotáról. A közgyülés elismerő tudomásul vette odaadó buzgósággal, nagy szakértelemmel megszerkesztett jelentését, mely hat szakaszban, huszonket czim alatt felöleli az összes miniszteri ügyköröket. A jelentés minden egyes részeben kielégitette a törvényhatóság várakozását s már ennel is élenk bizonyságát látjuk annak, hogy derek alispánunk intézkedeseiben mindig a köznek jól felfogott érdekét tekintette, a pártatlan, minden pajtáskodást kizáró becsületes és pontos közigazgtás, a törvény, jog és igazság voltak vezérlői. Jelentese valóságos irodalmi mü, mely egészben és részleteiben fenyesen clénkbe tárja az elismert szakirót s vármegyénk közügyeinek mély szeretetét.

— **Hymen.** G e r g e l y János helybeli tekintélyes kereskedő polgártársunk eljegyezte özv. Thury Gergelyné, a finom müveltségéről is vármegyeszerte előnyösen ismert előkelő nő — különösen szerénység- és nemes egyszerüségében kiváló nevelt leányát: Finta Linát Kadicsfalván. — S z é k e l y Gábor telekfalvi énekvezér-tanitó ma (vasárnap) tartja eljegyzését Kovács Katinkával Homoród-Oklándon.

— **Kinevezés.** A belügyi miniszterium vezetésével megbizott m. kir. miniszterelnök vámegyénkbe a kányádi kerületbe anyakönyvesnek a születések és halálozások anyakönyvelésére szoritkozó hatáskörrel Gidó Ferencz eddigi anyakönyvvezető helyettest kinevezte; Biró Károly derzsi anyakönyvest pedig a házassági anyakönyv vezetésével és a házasságkötésnel való közremüködéssel a kányádi anyakönyvi kerületben is megbizta.

— **Protestáns-estély** lesz ma (vasárnap) d. u. 5 órakor az ev. ref. koll. tornatermében a következő müsorral: Bevezetésül és befejezésül énekel a protestáns dalkör. Bedő Sarolta és Lengyel József szavalnak. Fejes Áron koll. tanár felolvas. Milcsevits János Nagy László harmonium kiséretével ének-solot ad elő

— **Kereskedők közgyülése.** A helybeli kereskedő ifjusági kör Persián János elnöklete alatt tegnap este 9 órától kezdődőleg a kör helyiségében tartotta meg XIV. évi rendes közgyülését.

— **A Réthy-féle pemetefü-czukorka** a leghatásosabb szer mindennemü köhögés és rekedtség ellen Számtalan elismerő nytlatkozat bizonyitja, kogy e kitünő alkatrészekből készült, kellemes izü czukorkák kiváló tulajdonságainál fogva a legjobb eredménynyel használtatik. Dobozonkint 60 fillérért kapható mindenütt. Megrendelhető a készitőnél, Réthy Béla gyógyszertárában B.-Csabán is, ki 5 dobozt bérmentve küld 3 koronáért.

— **Meghivó** az OMGE kivándorlási bizottságának folyó évi márczius hó 26-ikán (kedden) d. u. 4 órakor a »Köztelken« tartandó ülésére. Tárgy: A s z é k e l y k i v á n d o r l á s ü g y é n e k f o l y t a t ó l a g o s t á r g y a l á s a. a) Jelentés a bizottság határozatainak végrehajtásáról b) Fortser Geza javaslata az erdélyi turistika tárgyában c) Berzenczey István javaslatai háziipari ágak fejlesztése és kenderáztatók létesitése tárgyában. d) Beérkező inditványok. Gróf Zselénski Róbert, bizottsági elnök.

— **Az oklándi olvasókör** ünnepélyes közgyülés tartásával ülte meg a szabadság napját, márczius 15-ét, Vertán Sándor kir. járásbiró alelnök vezetése alatt. A folyó ügyek intézésén kivül közfelkiáltással ujra megválasztották a mult évi tisztikart és választmányi tagokat s elhatározták, kogy még a jelen év folyamán forditsanak 200 koronát könyvtár kezdésére. A közgyülés menete nagyon élénk volt az ügyes vezetés alatt. 7 óra után közvacsora mellé ültek, mely éjfél körül ért élénk társalgás között véget több ügyes pohárköszöntővel is füszerezve, melyek közül a rögtönzés mellett is megkapó voltánál fogva levelezőnk leirásában a Derzsi Józsefét jónak látjuk lapunk más helyén közölni — engedelmének utólagos kikérésével.

— **Emléket az agyagfalvi réten!** Az agyagfalvi réten állitandó székely emlékalap javára adakoztak: Tarcsafalvi Albert 511. sz. gyüjtőivén 4 K, Csiszér Ferencz 804. sz. gyüjtőivén 5 K 91 f, Tódor István 612. sz. gyüjtőivén 90 f, Borbély József utalványa 1 K, Orbán Imre 345. sz. gyüjtőivén 6 K 20 f, Jancsó István 472. sz. gyüjtőivén 1 K, Jancsó Sándor 1135. sz. gzüjtőivén 1 K, Benedek Dénes ref. pap utalványon 2 K, összesen 22 K 1 f. Ezt hozzáadva a már begyült 3548 K 40 fillérhez, az alap összege tesz 3570 korona 40 fillért. Fogadják a nemesszivü adakozók hazafias adományukért a végrehajtó bizottság hálás köszönetét. Sz.-Udvarhelyt, 1901. márcz. hó 16 án. Ferenczi János, végr. biz. pénztárnok.

— **Kiváló esetek** bizonyitják, hogy a csuz- és köszvényes bántalmak leghasznosabb gyógyszere a Zoltán-féle kenőcs. Üvegje 2 korona Zoltán B. gyógyszertárában Budapest, Sétatér-u. A leghiresebb orvosok is ajánlják e páratlan kenőcsöt, mely nemcsak a bel-, hanem a külföldön is nagy elterjedtségnek örvend.

— **Márczius 15-ikét** — mint lapunknak irják — Alsó-Sófalva község is nagy lelkesedéssel ünnepelte meg. Az ünnepély este, a községházánál tartatott s a nagy nap jelentőségét P é t e r Károly ref. lelkész méltatta egyszerü, de az egész hallgatóság figyelmét lebilincselő beszédben. Szavalataikkal közremüködtek: S z e g e d i Károly, M i r t s e Dénes tanitók, F a r k a s Márton, P i r i Dénes és M o l n á r Márton helybeli ifjak, a kik mindannyian dicséretesen oldották meg feladatukat s nagy tetszést arattak. A müsor többi pontjait részint az iskolás gyermekek, részint az ezen alkalomra alakult 60 tagu vegyeskar éneke töltötte be s főleg az utóbbi rendkivüli hatást gyakorolt összhangzó, szép énekeivel. Az ünnepély minden tekintetben jól sikerült, a miért az elismerés első sorban M i r t s e Dénes tanitót illeti, a ki a falusi emberekből és iskolás gyermekekből álló vegyeskart páratlan türelemmel és buzgósággal betanitotta s ezzel is figyelemre méltó tanujelét adta jeles képzettségének. Csak előre csüggedetlenül!...

— **Sérelmesnek** tartották Mózes-hitü polgártársaink mult számunk „Enuntiatum“ czimü czikkelyének azon kitetelét, hogy: „az udvarhelyi mózes-hitü polgártársak érdemes elnöke Holstein ur, a kit hazafiasságáert kiválasztottak állásából.“ Mi serteni ezzel egyáltalán senkit sem akartunk, mit is ezennel — ohajtás folytán — készséggel kijelentünk.

— **Merénylet egy viczinális ellen.** E hó 20-án a Segesvárról Szent-Ágotha fele elindult vonat ellen Apold és Hegen állomások között merenyletet követtek el. A vágány egyik sinszála és a mellette levő vasuti sin közé egy nagyobb kődarabot ekeltek be. Ennek következtében a mozdony kiugrott s első kerekeivel a földbe furódott. A mozdonyt másnap delelőtt beemelték és a délutáni vonat Segesvárról már a rendes időben indithaló volt. Sérülés nem történt. A nyomozást megindították.

— **Kiigazitás.** A lapunk mult számában közölt 176—1901 vh. sz. »Árverési hirdetmény« határnapja nem márczius 27-, hanem 29-ike.

Enuntiatum még egyszer.

Az alábbi sorokat kaptuk:

Tekintetes Betegh Pál urnak

Helyben.

A „Székely-Udvarhely“ 11. száma „Enuntiatum“ czim alatt előkelő munkatársainak névsorát oly értelemben közli, mintha azok nekem nem tetszenének — és ezert leptem volna ki az előfizetők sorából.

Erre nézve kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy felsorolt munkatársait egytől-egyig n a g y r a b e c s ü l ö m és sokkal jobb izlésüeknek ismerem, mintsem feltetelezzem róluk, hogy a Sz. U. 8-ik számában megjelent „Vezérczikk“ megirásában közremüködtek — avagy csak annak intentióit helyeselték volna.

A személyeskedéseket lehetőleg kerülni ohajtom s hogy ne legyen alkalma csekélységemmel továbbra is foglalkozhatni: kijelentem egyszersmint, hogy a hitközség elnökségéről lemondtam.

Felkerem, szíveskedjék nyilatkozatomat elfogadni, annak lapjában tért nyitni es ezzel az ügyet befejezettnek tekinteni.

Székely-Udvarhely, 1901. márcz 21.

Teljes tisztelettel:

Szöllősi Samu.

Szöllősi Sámuel ur fennebbi sorait szóról-szóra, betüről-betüre kiadtuk, nehogy részrehajlással vádolhassanak. Hát Szöllősi urnak a »S z é k e l y U d v a r h e l y« munkatársai ellen nincs kifogása, csak a »Sz.-Udvarhely« 8 iki számában megjelent »Egy kép a sok közül« cz. vezérczikk ellen. A »S z é k e l y-U d v a r h e l y« tehát nem üres, sőt egyes vezérczikkei nagyon is tartalmasok és nem az ü z l e t i f é r f i a k, hanem a székelység érdekeit védik.

Hát ez igy van és ez i g a z s á g, a melyről nem tehetünk. Nem tehetünk különben arról sem, hogy a helybeli Mózes-hitü polgártársak hitközségüknek bizonyára n a g y o n b ő k e z ü elnökét ezuttal elveszitek.

Különben a nyilatkozatnak helyet adank s ezzel az ügyet — ha ugy tetszik — a magunk részéről is befejeztük.

Iparügyek.

Szabászati tanfolyam befejezése.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

A nagyméltóságu ipar- és kereskedelemügyi miniszter ur által engedelyezett szabászati tanfolyam, mely e hó 5-én vette kezdetet, e napon véget ért. E tanfolyamon, mely 18 napig tartott, részt vett 13 önálló iparos és 8 segéd, névszerint: Jakabos Miklós, Papp István, Baczó László, Nagy Zsigmond, Molnár Gyula, Erőss Béla, Tamás Gáspár, Katona János, Stemmer József, Hancz Sándor, Szántó János, Benedek János es Szabó József önálló szabóiparosok. Potor Gergely, Gábos Károly, Czukermann Albert, Hertneki Gyula, Rácz Albert, ifj. Molnár Gyula, Brassován Sándor Lőrincz segédek.

Hogy mily eredménynyel volt e tanfolyam iparosainkra, azt majd a nagyközönség itéletére bizzuk. De hogy szakismereteink a modern szabászat minden terén mennyire érvényesültek, azt fényesen bizonyitja azt, hogy a nagyközönség egyrésze, a mely eddig nem ölünk rendelte ruháit, most már egész bizalommal ordul hozzánk. És ezen bizalmat első sorban a székely iparkamarának s főkép a helybeli iparfejlesztő bizottságnak, élén Hollaky Arthur szeretett főispánunkkal — köszönhetjük, a mely bizottság mindent elkövetett, hogy városunkban a szabászati tanfolyam létesüljön. Még köszönetünket és örök hálánkat kell kifejezzük a szabászati tanfolyam derék vezetőjének: Csontos Imre urnak azon önfeláldozó buzgalmáért, a melyet velünk szemben tanusitott, hogy megismertesse a szabászat minden ágait.

A munkaidő reggel 8-tól este 8 óráig rendszeres megszakitással volt s igy lehetővé tette, hogy ki-ki napi foglalkozását is végezve, a tanfolyamban pontosan résztvegyen.

És végül kérjük a nagyközönséget, hogy ezen hiv és becsületes, áldozatunkba került munkásságunkért ne vonja meg tőlünk becses pártfogását.

Szekely-Udvarhelyt, 1901. márczius 23-án.

A szabászati tanfolyam hallgatói.

Páris élete, müvészete, ipara és az 1900. évi kiállitás czimmel igen érdekes, élvezetes felolvasást tartott e hó 17 én Hargita Nándor, a helybeli állami kő- és agyagipari szakiskola igazgatója. A mindvégig élénk érdeklődessel kisért felolvasás a következő témák körül mozgott:

Páris városának élete és müvészete. Nagyobb monumentális épületek felsorolása; és azok népességei, céljai, összehasonlitásokkal. A párisi müértő közönségről. A szépmüvészetek palotájáról (Beaux Arts) valamint az Academie Jullian életéről és összehasonlitást téve a magyar müvészettel. A franczia takarékosságról. A müvészet a társadalomban. A franczia szakiskolák berendezése és oktatása, összehasonlitva a magyar ipari szakoktatás-al. A párisi kiállitásról. Végül a helybeli iparosok felszólitva, hogy közelebbi érintkezésbe lépjenek a szakiskolával, a mely nem zárkozott el soha, mert csakis a közös munka eredményében láthatja a kisiparos boldogulását, szebb jövőjét.

Ma délután pont 2 órakor Kovács Dániel ev. ref. koll. tanár fog előadást tartani.

Apró hirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betüvel 8 fillérért közöl a kiadóhivatal.

Egy szolga havi bér és egész évi kötelezettség mellett, **azonnal alkalmazást nyer.** Irni és olvasni tudók előnyben részesülnek. Jelentkezni e lap kiadóhivatalában lehet.

Jó családból való fiu könyvnyomdai üzletbe mint tanuló azonnal alkalmazást nyer. Egy-két közép- v. polgári iskolai osztály végzése szükséges.

Husvéti ajándékul igen alkalmas, **diszkönyvek, képes levelező-lapok** legnagyobb választékban kaphatók a „Székely-Udvarhely“ kiadóhivatalában (Betegh Pál könyvkereskedése).

Áll. kitüntetett hidegen folyó oltóviasz 50 f és 1—2 koronáért kapható Varga Sándornál Turkeve. Elárusitóknak árkedvezmény.

Jó és olcsó asztali és csemegeborok Székely Udvarhelyt Fernengel Gyulánál kaphatók.

Bérletbe- v. eladó birtok. **Székely-Udvarhelyt, a Szászok tábora** nevü düllőben, a Ráduly Sándor lövétei és Barra Lajos homoródszentmártoni lakos tulajdonát képező **16 hold tagositott birtok,** melyből **8 hold kaszáló** esetleg kisebb-nagyobb részletekben is **3 vagy 6 évre bérbe-,** ugyszintén **örökáron** is **eladó.** A bérlet vagy vétel ügyében felvilágositást a **Székely-Udvarhely** kiadóhivatala nyujt.

Kiadó lakás. Egy magánosan álló ház, mely 4 szoba (kettő külön bejárattal), 1 konyha, kamra, mosókonyha, pincze, istálló, kocsiszin, beltelek és nagy kertből áll — folyó évi április 24-től kiadó. Ugyanott eladó két ló és hám, jó karban levő fedeles kocsi, egy nyitott kocsi és szán. Czim a kiadóhivatalban.

Faeladás. A homoródalmási unitárius egyházközség Kis-Láz nevü erdejéből 100 hosszu öl tüzifa részletenként, akár egészben eladó. Értekezhetni az egyh. elöljáróságnál.

Legelő. Homoród-Almáson az unitárius egyházközség 400 drb juh és 130 drb szarvasmarhára való legelő joga bérbe adó. Értekezhetni az egyházi előljárósággal.

Tisztviselők érdeke.

Féláru vasutjegyek. A féláru vasuti jegy váltására jogositó egyszeri utazásra szóló igazolványok az arra jogosultaknak a postán eddig egyszerü levélben küldetvén meg, ennek elveszése esetén ily igazolványok jogosulatlan kezekbe juthattak. Ennek megelőzése végett ezentul a megküldés ajanlott levélben fog történni. E végből szükséges, hogy mindazok, a kik igazolványokat postán várnak, helybeliek 16, nem helybeliek 35 fillér értékü levelbélyeget folyamodványaikhoz akkor is mellékelnjenek, ha azokat nem maguk küldik be, hanem a hivatal czége alatt való beküldés végett hivatali főnökeiknek adják át.

Közgazdaság.

Az udvarhelyi tagositás ügyében a kir. törvényszék az egyéni kihasitás elleni felszólamlások felvétele és a munkálatok hitelesitésére folyó hó 26-án délelőtt 8 órakor és folytatólag a következő napokon tartja tárgyalásait a varosház nagytermében, mire ugy a belmint a külbirtokosok figyelmét felhivjuk.

Darányi miniszter üdvözlése és válasza. Mult számunkban megemlékeztünk az e hó 15-én Hollaky Arthur főispánunk elnöklete alatt — Darányi miniszter kiküldötteinek részvételével — a lenbeváltó- és kikészitőgyár felállitása tárgyában tartott értekezletről. Emlitettük, hogy ez alkalomból a minisztert táviratilag üdvözölték. A távirat és válasz szövegét következőkben közöljük:

„Nagyméltóságu dr. Darányi Ignácz földmivelésügyi miniszter urnak Budapesten.

Székely-Udvarhelyen lenkészitó gyár ügyében Nagyméltóságod kiküldötteinek részvételével mai napon tartott értekezletre egybegyült székely gazdák tiszteletteljesen üdvözlik Nagyméltóságodat s hálásan köszönik jóságos intézkedéseit a lentermelés felkarolása érdekében. Udvarhelymegyei gazdák megbizásából Daniel Gábor.

Erre a miniszter a következőkben válaszolt:

„Méltóságos Daniel Gábor urnak Székely-Udvarhelyen.

A vármegye tisztelt gazdaközönségének megbizásából küldött szives megemlékezését őszinte köszönettel vettem azon kivánságom kiséretében, hogy a lentermelés szinte hathatós tényező legyen a vármegye gazdaközönsége jólétének emelésében. Darányi Ignácz, földmivelésügyi miniszter.

Csarnok.

Derzsi József pohárköszöntője

az oklándi olvasókör márczius 15-iki közvacsorája alkalmával.

Tisztelt urak! Csak az előbb sira végig a hurokon a Kossuthra emlékeztető nóta. Én a két első sorban két szót kicserélek:

„Tavasz e l j ö t t s a rózsának
Kinyilott a szép virága.“

Ezelőtt 53 évvel, 1848-ban márczius 15-én hazánkba is megérkezett Francziaország felől a népszabadság és polgári jogok tavaszi szele, még pedig Bécsnek rideg északi, s több századon keresztül dermesztő légkörén át s azonnal kinyilott az emberi és nemzeti jogok szabadságának rózsafáján egyik bimbó a másik után, mert a mostoha idők daczára is elő volt készitve a talaj főleg 1825 óta Széchenyi, Vesselényi, bölöni Farkas Sándor, Kossuth és a többi jelesek által.

Ilyen gyorsan és ilyen hatalmas erővel teremtő tavasz rég nem volt Európában, nálunk pedig talán soha sem.

Április közepén már királyi aláirás által szentesitést nyertek a félvilágtól bámult uj alkotmány alaptörvényei.

Pönköst utáni vasárnapon, ugynevezett Szentháromság vasárnapján minden falu templomában kihirdették a jobbágyság megszüntetését, a törvény előtti egyenlőséget s a polgári jogokban való részesülésnek személyválogatás és születésre, vallásra nemzetiségre való tekintet nélküli egyenlőségét és a többit. Szóval:

Tavasz e l j ö t t s a rózsának
K i n y i l t a sok szép virága.

De a politikai és diplomácziai világ földgömbjének akkor még pokoli belsejében iszonyu erővel nyomban bömbölés támadt. A zsarnokság lávája kezdett onnan feltörni s megsemmisiteni minden dus tenyészetet Európaszerte s főleg hazánkban.

Következett a második ősz 1849-ben...

Erős dér sanyargatott halálra mindent s a harmadik tavaszon 1850-ben már kétségbeejtően tikkadozott a magyar pusztákon, hegyeken és völgyekben a siralm titkos dal:

Tavasz e l m u l t s a rózsának
M i n d e l h u l l t a szép virága!...

Oh én Istenem, én Istenem!...

A gólya eljött déli hazájából s nem talált tüzes üszők nélküli épületet, melyre fészket rakhasson, mert nekünk csak e g y hazánk volt s az is elveszett vala a költő szerint!...

Tisztelt urak!

El a sötét gondolatokkal! Uj nap fényle reánk, annyi veszélyek után!...

Él magyar, áll Buda még!...

A német császár 500 év multán, 4 évvel ezelőtt, ujra Budán látogatta meg a magyar királyt, körülvéve a sokáig éji homályban késedelmezett régi dicsőségünknek sokak által irigyelt sugárözönétől.

Az orosz császár a magyar nemzetnek ajándékozta 4 évvel ezelőtt a szabadsághős II-ik Rákóczi Ferencznek p r o l i b e r t a t e feliratu 200 éves kardját családi muzeumából az 50 évvel ezelőtt történtekre vonatkozó engesztelés és elismerés jeléül!...

És a Duna vaskapui szabad hömpölygését, a magyar ész és magyar pénz e mesteri alkotását, Európa bámulattal és gyönyörrel nézi, mint az amerikai polgár bámulja a Niagara esésében a természet ős erejét!...

A politikai és diplomácziai világ belsejében megszünt az ellenünk való háborgás, s az ötven éves láva özön felszinén dus tenyészet pompázik, mint Herkulanum és Pompéji felett!...

Él magyar, áll Buda még!

Létszámunk és nemzeti erőnk megsokszorozódott A költő figyelmeztet, hogy:

A mult csak példa legyen most,
S égve honért bizton nézzen e l ő r e szemünk!...

Tisztelt urak!

Gyöngyöző poharamat felemelve, kérem kövessenek s ü r i t s ü k a z t a v é r t ő l m e g t i s z t u l t s z a b a d s á g s z e n t n e v é b e n s kivánjuk teljes szivből és lélekből, hogy annak mai f ő-a p o s t o l a é s v é d ő j e: a roppant megpróbáltatásokon és csapásokon átment m a g y a r k i r á l y ő F e l s é g e m é g s o k á i g, s o k á i g é l j e n!...

Szerkesztői üzenetek.

Udvarhely vármegye története. Szives érdeklődése folytán értesitjük, hogy a czimül vett mü — mint azt mult számunkban is jeleztük — megjelent. Nagyszabásu munka és az összes székelységet igen közelről érdekli. A vármegye összes községeinek megküldik. Jelenleg még nincs könyvkereskedői forgalomban, de reméljük, hogy e tárgyban is intézkedés történik. A nagy közönség csakis ez uton juthat hozzá a kiváló mühöz legczélszerübben. Az ára mindenki részére 10 korona.

BETEGH PÁL,
felelős szerkesztő és kiadótulajdonos.

Hivatalos rész.

Szám 219—1901. főispáni. **Pályázati hirdetmény.** Udvarhelyvármegye törvényhatóságánál évi **1600** korona fizetéssel és 400 korona lakpénzzel rendszeresitett és kinevezés utján betöltendő **alszámvevői** állásra pályázatot hirdetek. Az 1883. I. t.-cz. 17. §-ban előirt minősités igazolandó. **Pályázati határidő 1901. évi ápri-**

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

lis hó 25. bezárólag. A pályázati kérvények a kitüzött határidőn belül és a megjelölt minősitést igazoló okmányokkal felszerelve hozzám annál inkább benyujtandók, mivel az elkésetten vagy hiányosan felszerelve beérkező kérvények figyelembe nem vétetnek. Udvarhelyvármegye főispánjától. Székely-Udvarhelyt, 1901. évi márczius hó 20-ik napján. Hollaky, főispán.

Felfogott kanczacsikó. Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz. 4172—901. alisp. Udvarhely város polgármestere és valamennyi községi előljáróságnak. Közhirré tétel végett értesitem, hogy f. hó 10-én máréfalvi Pap Sándor egy barna kancza csikót fogott fel, melynek két hátsó lába szárcsa. Sz.-Udvarhelyt 1901. évi márczius hó 19-én. Dr Damokos, alispán.

Körözés. Udvarhelyvármegye alispánjától. Szám 4053—901. alisp. Udvarhely város rendőrfőkapitánya és valamennyi községi előljáróságnak. Felhivom, miszerint özv. Kopeczky Jánosné, Kilián Anna állatsereglet tulajdonosnőt hatósága területén nyomoztassa s feltalálás esetén hozzám azonnal jelentést tegyen. Székely-Udvarhelyt, 1901. évi márczius hó 19-én. Dr Damokos, alispán.

Talált tárgyak. Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz. 3855—901. alisp. Udvarhely város polgármestere és valamennyi községi előljáróságnak. Közhirré tétel végett értesitem, hogy Décsfalva községben folyó évi február 26-án a gyerekek egy zsákban körülbelől 2 K 50 fillér értékben egy lókefét, vakarót és kocsi kulcsot találtak. A tárgyakot igazolt tulajdonosuk nevezett község előljáróságánál átveheti. Sz.-Udvarhelyen, 1901. évi márczius hó 12-én. Dr Damokos, alispán.

A hadsereg katonai nevelő- és képzőintézeteiben az 1901—1902. iskolai év kezdetén betöltendő magyar állami alapitványi és a m. kir. honvédelmi minister kezelése alatt álló magán alapitványi helyekre 14340. XIV—901. H. M. sz. alatt pályázat van hirdetve.

A hadsereg katonai nevelő- és képzőintézeteiben magyar állami alapitványi helyeken lévő növendékek kilépése folytán az idén előreláthatólag 18 hely fog megüresedni és ezek a folyó tanév végéig még megüresedő helyekkel együtt a jövő 1901|1902-ik iskolai év kezdetén a Kőszegen, Kismartonban és Kassán létező katonai alreáliskolák I., II., III. és IV. évfolyamaiban, a bécsujhelyi Terézia katonai akadémia és a bécsi müszaki akadémia I. évfolyamában, végre a fiumei hadtengerészeti akadémia I. évfolyamában lesznek betöltendők. Ezenkivül az 1901—1902-iki tanév elején még a jelen hirdetmény végén közölt kimutatásban felsorolt 3 szintén egészen ingyenes magán alapitványi hely lesz betölthető. Az akadémiákban — esetleg a katonai reáliskolákban is — félfizetéses helyek is fognak adományoztatni: az ilyen félfizetéses helyet nyert ifjunak hozzátartozói az ellátási dij felét, vagyis évenkint 800 koronát — a katonai reáliskolánál 400 koronát — tartoznak előleges félévi részletekben fizetni. A mährisch-weisskircheni katonai főreáliskola I-ső évfolyamában férő helyek hiánya miatt pályázók nem vehetők fel. Ezen intézet II. és III. évfolyamaiban pedig csak azok a helyek lesznek betöltendők, melyek ugyanazon évfolyamokban időelőtti önkéntes kilépés, elhalálozás, elbocsátás stb. által a folyó tanév befejeztéig, az eddigi tapasztalatok szerint, csekély számmal szoktak megüresedni. A betöltendő helyekre a magyar korona országaiban honossággal biró oly ifjak pályázhatnak, a kik jó iskolai osztályzatot felmutatni képesek és kiknek atyjai magukat ez országok érdekében bármely irányban kitüntették és szerényebb anyagi viszonyok között élnek. a) Állampolgári jog a magyar korona országaiban; b) szabályszerü életkor, mely a katonai alreáliskolák I. évfolyamára nézve a betöltött 10-ik évtől a meg tul nem haladt 12-ik évig a katonai alreáliskolák II-ik évfolyamára nézve a betöltött 11-ik évtől a még tul nem haladt 13-ik évig a katonai alreáliskolák III-ik évfolyamára nézve a betöltött 12-ik évtől a még tul nem haladt 14-ik évig, a katonai alreáliskolák IV-ik évfolyamára nézve a betöltött 13-ik évtől a még tul nem haladt 15-ik évig, a katonai akadémiák I. évfolyamára nézve a betöltött 17-ik évtől a még tul nem haladt 20-ik évig; végre a fiumei hadtengerészeti akadémia I. évfolyamára nézve a betöltött 14-ik evtől a még tul nem haladt 16-ik évig terjed. Ezen életkorra nézve folyó évi szeptember hó elseje (a hadtengerészeti akadémiában szeptember 16-ika) irányadó. c) Ép és az életkorhoz képest jól kifejlett testalkat; d) a megkivántató tanulmányok befejezése és megfelelő erkölcsi magaviselet; és e) a tandijfizetés kötelezettségének elvállalása, a mely — a fiumei hadtengerészeti akadémia kivételével — évenként 28 koronában van megallapitva és minden iskolai év kezdetén fizetendő. Az állami vagy köztörvényhatósági szolgálatban levők szabályszerint bélyegzett pályázati folyamodványaikat előljáró hatóságuk utján, a honvédséghez tartozó személyek szolgálati uton, másodrendüek pedig közvetlenül a honvédelmi miniszteriumhoz legkésőbb f o l y ó é v i m á j u s 15-ig kötelesek benyujtani.

A további bővebb felvilágositások a vármegye alispáni, a járások főszolgabirói hivatalában és a „Székely-Udvarhely“ szerkesztőségében nyerhetők. (3497—1901. alisp. sz.)

Közönség köréből.*

Tisztelt Szerkesztő ur!

Becses lapja 11-ik számában „Czáfolat“ czimmel egy czikk jelent meg, mely a községi hitelszövetkezet és köztem fennforgó ügyre vonatkozóan, a hitelszövetkezet igazgatósága által tett kijelentéseknek megfelelően valótlan adatokat tartalmaz.

Engedje meg tehát a t. Szerkesztő ur, hogy ezekre én is megtegyem észrevételeimet s a szövetkezeti Igazgatóság joakaratuan homályos emlékezetét, egy kissé felelevenitsem. A kérdéses közgyülésen nem egy, hanem három oly esetet hoztam fel, melyben nézetem szerint, visszaélés lett elkövetve s mindhárom eset szereplőit megnevezve, ezáltal ugyanannyi tanura is hivatkoztam.

Állitásaimat senki meg nem czáfolta, hanem egyedül ifj. Rájk József ur mentegetődzött rögtönözve egy oly védelmet, mely kissebb kaliberü támadásnak is beillett s mely mindenesetre rosszabb s a szövetkezetre kellemetlenebb lehetett, mint az én tárgyilagos, jogos kritikát tartalmazó és egyéni jelleme- és becsületében sem sértő állitólagos támadásom.

Hiszen ifj. Rájk József ur az Orbán Dénes-féle esetet elismerte s állitása szerint, nevezettől a 10 százalékot azért nem vonták le, hogy bedugják a száját.

Ugyan szövetkezeti urak! önök a legszegényebb néposztály pénzével sáfárkodnak; önök egy nyilvános számadásra kötelezett vállalat élén állanak, miért szükség tehát jogosulatlan előnyöket nyujtani egyeseknek, csak azért, hogy a száját befogják vele?

A szövetkezet nem csupán nyerészkedési, hanem első sorban és főkép humánus intézmény s igy a mi szabály az egyik taggal szemben, szabálynak kell lennie a másikkal szemben is.

Ilyen védelemre tehát kár is oly fennen hivatkozni s annak csupán a nyilvános közlés által felszitott müérzékenykedésnek kár a büntető biróság előtt keresni a levezető csatornáját.

Én nem fázom a dologtól; állitásom indoka a jogos közérdek megóvása volt, s igy csak köszönettel tartozom azoknak, kik a bünvádi eljárás bevezetése által alkalmat szolgáltattak arra, hogy állitásaim valódiságát beigazoljam.

Igen kérem a t. Szerkesztő urat, hogy jelen soraimnak becses lapjában helyet adni sziveskedjék.

Tisztelettel:
Szebeny Antal.

*) Az e rovat alatt megjelent közleményekért semmi felelősséget nem vállal a szerk.

1360—1901. tlkv.

Hirdetmény.

Homoród-Lövéte községre nézve az 1892. évi XXIX. t.-cz. értelmében a tényleges birtokosok tulajdonjogának a telekjegyzőkönyvekbe való bejegyzése és a telekjegyzőkönyvi bejegyzések helyesbbitése iránti eljárás befejeztetvén, ez azzal a felszólitással tétetik közzé:

1. hogy mindazok, kik az 1886. XXIX. t.-cz. 15. és 17 §-ai alapján — ide értve a §-oknak az 1889. XXXVIII. t.-cz. 5. és 6. §-aiban és az 1891. XVI. t.-cz. 15. §. a) pontjában foglalt kiegészitéseit — valamint az 1889. XXXVIII. t.-cz. 7. §-a és az 1891. XVI. t.-cz. 15. §. b) pontja alapján eszközölt bejegyzések, vagy az 1886. XXIX. t.-cz. 22. § a alapján történt törlések érvénytelenségét kimutathatják, e végből törlési keresetöket 6 (hat) hónap alatt, vagyis az 1901. évi október hó 1-ső napjáig bezárólag a telekkönyvi hatósághoz nyujtsák be, mert az ezen meg nem hosszabbitható záros határidő eltelte után inditott törlési kereset annak a harmadik személynek, a ki időközben nyilvánkönyvi jogot szerzett, hátrányára nem szolgálhat;

2. hogy mindazok, kik az 1886. XXIX. t.-cz. 16. és 18. §-ainak eseteiben — ide értve az utóbbi §-nak az 1889. XXXVIII. t.-cz 5. és 6. §-aiban foglalt kiegészitését is — a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzése ellenében ellenmondással élni kivánnak, irásbeli ellenmondásukat 6 (hat) hónap alatt, vagyis az **1901. évi október hó 1-ső napjáig** bezárólag a telekkönyvi hatósághoz nyujtsák be, mert ezen meg nem hosszabbitható záros határidő letelte után ellenmondásuk többé figyelembe vételni nem fog;

3. hogy mindazok, kik az 1. és 2. pontban körülirt eseteken kivül az eljárás és az ennek folyamán történt bejegyzések által előbb nyert nyilvánkönyvi jogaikat bármily irányban sértve velik — ide értve azokat is, a kik a tulajdonjog arányának az 1889. XXXVIII. t.-cz. 16. §-a alapján történt bejegyzését sérelmesnek találták — e tekintetben felszólalásukat tartalmazó kérvényöket a telekkönyvi hatósághoz 6 (hat) hónap alatt, vagyis az **1901. évi október hó 1-ső napjáig** bezárólag nyujtsák be, mert ezen meg nem hosszabbitható záros határidő elmulta után az emlitett bejegyzéseket csak a törvény rendes utján és csak az időközben nyilvánkönyvi jogokat szerzett harmadik személyek jogainak sérelme nelkül támadhatják meg.

Egyuttal figyelmeztetnek azok a felek, a kik a kiküldöttnek eredeti okiratokat adtak át, hogy a menynyiben azokhoz egyszersmind egyszerü másolatokat is csatoltak, vagy ilyeneket pótlólag benyujtanak, az eredetieket a telekkönyvi hatóságnál átvehetik.

A kir. jbiróság mint tlkvi hatóság.
Okländ, 1901. évi márczius 14-én.

KONCZ KÁROLY,
kir. albiró.

Jobb és megbizhatóbb gazdasági és kerti-*magvak* nem léteznek, mint a minőket 27 év óta szállit

MAUTHNER ÖDÖN

cs. és kir. udvari magkereskedése

BUDAPESTEN.

Irodák és) VII. Rottenbiller-utcza 33 sz.
raktárak :) (Közuti villamos megállóhelye.)

Elárusitó) VI. Andrássy-ut 23.
helyiségek :) (A m kir. operával szemben.)

226 oldalra terjedő képes árjegyzékét kivánatra ingyen és bérmentve küldi.

Kiadó lakások, A székelyudvarhelyi Zálogkölcsön intézet és betéti pénztár tulajdonát képező, a város szombatfalvi negyedében, a Fő-uttól balra az elsö és negyedik utczában **két lakás kiadó, esetleg örök áron eladó.** Előbbi két szoba, mosókonyha, külön udvar; utóbbi pedig négy szoba, pincze, mosókonyha, sütő, külön udvar és nagy veteményes kerttel bir. A lakások **olcsón** és **azonnal bérbe vehetők.** Értekezni lehet az intézet hivatalos helyiségében.

Az igazgatóság.

139. szám. Folyó 1901. vh

Árverési hirdetmény.

A székelyudvarhelyi kir. birósági végrehajtó közhirré teszi, hogy a székelyudvarhelyi kir. járásbiróságnak V. 55|1—1900. polg. számu végzése által nyárádszeredai és vidéki székely takarékpénztár részvénytársaságnak képviselve Pálffy Mihály ügyvéd által parajdi Szálassi György neje Nán Mária és korondi Szálassi Márton ellen (565 frt), illetőleg 1130 korona tőke s járulékai iránti ügyben alpereseknél Parajd községben öszszesen 2100 koronára becsült következő javai, u. m.: Egy pejszőrü kancza, két pár hám, egy kasos prieska szekér, két hordó vasaskerü szekér, egy nagy, vásárra járó pakkos szekér, 4 drb meddü bival, egy 2 éves ünő bivaltinó, 40 drb fejős juh, 30 szekér bükköny, 200 kalangya rozs és 200 kalangya tiszta buza, ezen ingók Parajd községében alperesek házánál **1901. április hó 15 én délelőtt 9 órakor** nyilvános árverésen el fognak adatni, melynél az egyes javak vételáron azonnal fizetendők, esetleg a becsáron alul is a többet igérőknek el fognak adatni.

Az árverési feltételek a birósági végrehajtónál megtekinthetők. Ezuttal felhivatnak mindazok, kik a lefoglalt javak iránt elsőbbségi jogokat érvényesithetni vélnek, hogy elsőbbségi bejelentéseiket az árverés kezdetéig, habár külön értesitést nem vettek is, alulirt végrehajtóhoz nyujtsák be, mert különben azok a végrehajtás folyamát nem gátolván, egyedül a vételár fölöslegére fognak utasittatni

Székelyudvarhelyi birósági végrehajtótól.
Sz.-Udvarhelyt, 1901. február hó 3-án

Biró Sándor s. k.
kir. végrehajtó.

A Richter-féle
Horgony-Pain-Expeller
Liniment. Capsici comp.
egy régi kipróbált háziszer, a mely már több mint 30 év óta megbizható bedörzsölésül alkalmaztatik **köszvénynél, csúznál** és **meghüléseknél.**
Intés. Silányabb utánzatok miatt bevásárláskor mindig figyelemmel legyünk a „**Horgony**“ védjegyre és a „**Richter**“ czégjegyzésre. 80 f., 1 k. 40 f. és 2 k. árban úgyszólvan minden gyógyszertárban kapható. Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél **Budapesten.**
Richter F. Ad. és társa,
csász. és kir. udvari szállitók,
Rudolstadt.

Örök áron eladó

udvarhelyi határon 45 hold tagositott birtok, vagy haszonbérbe kiadó.

Kossuth-utczában Simó János-féle vendéglő helyiség.

Kossuth-utczában 17 házhely mérnökileg felmért 2410 négyszög öl területtel részletfizetés mellett is.

Értekezni lehet *Balázsy Sándor* földbirtokossal, lakik: *Ábránfalván*, u. p. *Székely-Udvarhely.*

Hazai ipar! Szolid munka! Olcsó ár!

ALBERT PÉTER kovács mester

Székely-Udvarhelyt, Kossuth-u. 74.

Állandó raktárt tart legjobban elkészitett és legkülönbözőbb kivitelü modern

KOCSIKBÓL.

Használt kocsikat becserél, vagy kijavit a legpontosabban, szolid kivitelben és olcsó árak mellett

Elvem kevés haszon, nagy forgalom.

Uj divatüzlet. Uj divatüzlet.

BARCSAY KÁROLY NŐI- ÉS FÉRFI-DIVAT ÜZLETE, VÁSZON, FEHÉRNEMÜ NAGY RAKTÁRA
SZÉKELY-UDVARHELYT (Főtér).

Van szerencsém a t. czim szives figyelmét felhivni arra, hogy a helybeli piaczon (Főtér) **Szabó Ferencz** ur házában megfelelő tőkével, egy izlésesen berendezett

női- és férfi-divat, vászon, asztalnemü, menyasszonyi kelengyéhez tartozó áruraktárt

nyitottam. — Hosszas idők alatt szerzett kereskedelmi tapaszthlataim, melyeket részint mint egy elsőrangu czég utazója, részint mint önálló czég tulajdonosa, müködésem folyamán nyertem, olyan kellemes helyzetbe juttatnak, hogy *szolid üzleti elveim alapján állva*, nemcsak *előnyös kiszolgálásommal*, de jó izlésem és kizárólag **jó minőségü áruimmal** is a n. é. közönség igényeinek minden részben teljesen megfelelhetek.

Tisztelettel kérem a n. é. városi és vidéki közönséget, hogy sziveskednének minél gyakrabban b. látogatásukkal módot nyujtani arra, hogy szolid üzleti elveim valóságáról kiszolgálásom által alkalmam nyilhassék a n. é. közönséget személyesen is meggyőződtetni.

Magamat a t. czim kegyes pártfogásába ajánlva, maradtam

teljes tisztelettel:
BARCSAY KÁROLY.

Elvem kevés haszon, nagy forgalom.

Mc Cormick Harvesting Machine Company.

Chicagói aratógépgyár.

GRAND PRIX. PARIS 1900-ban.

Kévekötő aratógép
Fükaszáló gép
Köszörükészülék
„Daisi“ marokrakó aratógép
Szénagyüjtő gereblye és
Kévekötőfonal gyártmányai.

Ne vásároljon, mig gépeinket nem látta s árainkat nem kérdezte!

Olcsó tartalékrészek óriási **raktára.**

Tessék mintakönyvet kérni!

William J. Stillman, igazgató. Képviselőnk Rözler és Gábor Sz.-Udvarhely. Bpest. V. Váczi-ut 30.

Nyomatott a kiadó- és laptulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában Székely-Udvarhelyt, 1901.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.